

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ - III квартал 2015 року

Операційне середовище. Протягом III кварталу банки працювали в досить складних умовах. Не дивлячись на те, що відбувалося уповільнення темпів зниження основних макроекономічних показників, прогнози розвитку економіки за результатами 2015 року та на 2016 рік залишаються досить песимістичними. Зниження індексу виробництва базових галузей у вересні сповільнилося до (-)7,4% рік до року в порівнянні з аналогічним показником (-)17,6% у червні завдяки деякому поліпшенню показників у сільському господарстві та промисловості. Уповільнення зростання ІСЦ у річному вимірі тривало п'ятий місяць поспіль і за результатами вересня показник склав 51,9%. Цьому сприяло утримання відносної стабільності на валютному ринку, зниження цін на зовнішніх сировинних ринках, стриманий споживчий попит, у т.ч. через скорочення реальної заробітної плати, що триває. Темпи падіння реальної заробітної плати у вересні також сповільнилися до (-)18,6% в річному вимірі, але залишаються суттєвими. Для порівняння: аналогічний показник за результатами червня (-)26,3%. У цілому за очікуваннями учасників ринку передбачається зниження ВВП на кінець 2015 року на рівні від (-)11% до (-)12%. Показник інфляції прогнозується на рівні близько 50% до кінця року. На 2016 рік очікується зростання ВВП на рівні не більше 2% та істотне уповільнення темпів внутрішньої інфляції (дефлятор ВВП близько 12%).

Валютний ринок у III кварталі залишався відносно стабільним, незважаючи на деяке послаблення валютних обмежень. При цьому стабільність ринку, як і раніше, досягалася за рахунок адміністративних заходів НБУ (вирівнювання попиту шляхом відсіву через обмеження). НБУ в середині вересня проводив аукціони з купівлі іноземної валюти для збільшення міжнародних резервів, що призводило до додаткового насичення ринку гривнею. За результатами жовтня та в кінці листопада відбулося ослаблення гривні на 14% з ряду причин, серед яких: традиційне зростання курсу після завершення виборів, а також тиск на ринок виплат ФГВФО. Оскільки рівень недовіри до гривні серед населення залишається високим, вкладники, отримавши виплати від ФГВФО, прагнуть їх перевести в іноземну валюту, що поряд із спекулятивними діями учасників ринку сприяє зростанню курсу.

Незважаючи на уповільнення темпів падіння економіки, не всі банки змогли впоратися з економічною ситуацією. У III кварталі тривало виведення з ринку неплатоспроможних банків. Якщо протягом II кварталу тимчасову адміністрацію було введено в 5 банківських установ, то в III кварталі – в 9 банків, у жовтні – в 3 банки. До кінця року можна очікувати подальшого скорочення кількості учасників банківського ринку, оскільки НБУ продовжує проводити політику очищення та посилює методи нагляду, в т.ч. під тиском МВФ. Було прийнято постанову №778 від 10 листопада 2015 року, в якій визначено перелік ознак ризикової діяльності банків. За нашими припущеннями, в першу чергу, це вплине на роботу банків III і IV груп. Також НБУ поділив банки на кластери. Банки I та II групи розділені на 5 кластерів. Банки III та IV груп розділені на два блоки: «ринкові» і «неринкові», в кожному з яких сформовано по 4 кластери. Цілком можливо, що увагу НБУ буде спрямовано на банки, які потрапили в кластери «ризикових» і «схемних». За нашими припущеннями, за результатами перевірок регулятора припинити свою діяльність у 2015–2016 рр. можуть ще близько 20-22 банків.

Ліквідність банківської системи. Протягом III кварталу відбувалося нарощення профіциту ліквідності в банківській системі. Норматив миттєвої ліквідності зріс із 57,2% станом на 01.07.2015 р. до 61,3% станом на 01.10.2015 р. На початок листопада цей показник знаходився на рівні 70,6%. Банки значно збільшили обсяг інвестицій в депозитні сертифікати НБУ як

альтернативного джерела розміщення гривні. Чинниками формування профіциту ліквідності було зниження попиту на готівку, викликане слабкою економічною активністю, інтервенціями Національного банку України з купівлі іноземної валюти, погашенням та обслуговуванням банками кредитів рефінансування. Варто відзначити, що НБУ 17 вересня 2015 року прийняв Постанову №615, згідно з якою скоротив термін надання кредитів рефінансування шляхом проведення тендерів та переглянув підходи щодо застав за кредитами рефінансування.

У III кварталі відбулося деяке пом'якшення грошово-кредитної політики НБУ. Облікову ставку з 30% річних було знижено з 28.08.2015 р. до 27%, а з 25.09.2015 р. – до 22%. Відповідно були знижені ставки й за активними операціями НБУ. По кредитах овернайт у III кварталі відбулося зниження ставок з 33% до 29%, а далі й до 24%. За депозитними сертифікатами овернайт і на тендерах з розміщення депозитних сертифікатів ставки знизилися у вересні з 20% до 18% (овернайт) і з 27–26% (на тендерах залежно від кількості днів) до 19-20%. Зміна ставок НБУ, а також профіцит ліквідності банківської системи сприяв зниженню ставок як на міжбанківському кредитному ринку в національній валюті, так і за депозитами, залученими від фізичних та юридичних осіб. У той же час, ставки за кредитами, наданими фізичним та юридичним особам, практично не змінилися. Так, за оперативними даними НБУ процентна ставка за кредитами в національній валюті на 01.10.2015 р. склала 21,06%, за депозитами – 13,34%. Аналогічні показники на 01.07.2015 р. – 22,39% і 15,07% відповідно.

Кредитна активність банківських установ, як і раніше, залишається низькою. Протягом III кварталу 2015 року кредитна заборгованість клієнтів в цілому по платоспроможних банках зменшилася на (-)7%. Знизився загальний обсяг залишків за кредитами як юридичних осіб (-)6%, у т.ч. в іноземній валюті (-)7%, так і населення (-)12%, у т.ч. в іноземній валюті (-)21%. Динаміка кредитних портфелів найбільших банківських установ, а саме – банків I й II груп – нерівномірна. Зусилля ряду банків були спрямовані на списання проблемних кредитів, насамперед, у корпоративному сегменті. Збереглася тенденція переходу корпоративних клієнтів з державною часткою в структурі власності з комерційних банків у державні.

На відсутність позитивної динаміки по банківській системі впливає консервативний підхід до кредитування банківських установ, оскільки економічна ситуація в Україні ускладнює прогнозування фінансового стану потенційних позичальників. Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальній сумі кредитів (без урахування неплатоспроможних банків) продовжує зростати. Так, станом на 01.10.2015 р. показник без урахування неплатоспроможних банків склав 19,9%, станом на 01.06.2015 р. – 18%. На думку учасників ринку реальний рівень проблем значно вище і показник NPL 90+ може перебувати в межах від 40% до 60%. На нашу думку, в III кварталі не відбувалося істотного погіршення якості активів, банки поступово відображають реальний рівень накопичених проблем у кредитних портфелях, за можливості доформування резервів. Рівень покриття кредитних портфелів сформованими резервами по платоспроможних банках протягом кварталу зріс з 29% до 34%.

Депозитна база банківської системи. Обсяг клієнтських коштів у платоспроможних банках у III кварталі залишився на рівні II кварталу 2015 року. Темп відтоку коштів населення сповільнився, скорочення у порівнянні з попереднім кварталом склало (-)6%, з них у гривні (-)3%, в іноземній валюті (-)9%. За залишками коштів юридичних осіб динаміка позитивна. За результатами III кварталу приріст склав 6%, з них у гривні приріст 9%, в іноземній валюті – 3%.

Капіталізація банківської системи. Протягом III кварталу відбувалося подальше погіршення показників капіталізації банківської системи. Так, регулятивний капітал скоротився на 25% до 82,4 млрд. грн. Норматив адекватності регулятивного капіталу в цілому по системі скоротився з

9,03% до 7,09% станом на 1 жовтня 2015 року. За результатами жовтня спостерігалось деяке поліпшення, переважно за рахунок виходу з банківської системи Дельта Банку та збільшення внесків за незареєстрованим статутним капіталом Правекс-Банку. Без урахування неплатоспроможних банків норматив адекватності капіталу станом на 01.11.2015 р. склав 11,7%. У той же час в жовтні збільшився норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами. Можна припустити, що під тиском НБУ ряд банків покращують показники капіталізації за одночасного нарощення з пов'язаними особами активних операцій. Найчастіше власники банків не готові збільшувати капітал в поточних ринкових умовах і на тлі задекларованого курсу подальшого очищення банківської системи.

Капіталізація банків, як і раніше, розподілена не рівномірно. Найбільш гостро проблема капіталу стоїть перед комерційними банками з українськими власниками. У цілому банківська система очікує результатів стрес-тестування 20 найбільших банків, після чого повинна бути затверджена програма докапіталізації кожного банку. Діагностика всієї банківської системи має завершитися до середини 2016 року. Також варто взяти до уваги введення Постанови НБУ №806 від 19 листопада 2015 року, згідно з якою банки будуть розраховувати нормативи капіталу з урахуванням кредитного ризику, що не покритий резервами. Це матиме істотний вплив, насамперед на банки, фінансовий стан яких не дозволяє показати весь рівень існуючих проблем у кредитному портфелі та сформувати резерви в достатньому обсязі.

Фінансовий результат. За результатами 9-ти місяців фінансовий результат в цілому по банківській системі погіршився. Так, якщо за результатами I півріччя 2015 року збиток без урахування неплатоспроможних банків становив близько 30,6 млрд. грн., то за результатами 9-ти місяців збиток зріс до 52,2 млрд. грн. Протягом III кварталу питома вага процентного доходу банків у структурі доходів зросла на 3,2%, співвідношення доходів і витрат від комісійних операцій незначно скоротилося, питома вага адміністративних витрат у структурі витрат залишалася практично на рівні I півріччя 2015 року. Банківська система нарощувала збитки за рахунок здійснення відрахувань на формування резервів для відшкодування можливих втрат від активних операцій. Можливо подальше істотне збільшення резервів у зв'язку з переходом банків на МСФЗ. І, оскільки кредитна активність банків залишатиметься низькою, як наприкінці 2015 року, так і в першій половині 2016 року, а альтернативна вартість утримання гривні залишається дуже високою, можна припустити подальше нарощування збитків банківської системи.

Головними проблемами банківської системи залишаються: низькі темпи нарощування капіталу і, відповідно, недостатній рівень капіталізації, низька якість активів, продовження роботи банківських установ з низькою фінансовою стійкістю, висока вартість клієнтських коштів, високий рівень доларизації економіки, низький рівень захисту прав кредиторів.

Огляд підготовлений: Ольга Шубіна, заступник генерального директора агентства «Кредит-Рейтинг».

Наведені в документі думки висловлені з урахуванням ситуації на дату виходу матеріалу. Компанія залишає за собою право вносити або не вносити в цей матеріал зміни без попереднього повідомлення. Документ носить виключно ознайомлювальний характер; він не є пропозицією або порадою з купівлі або продажу цінних паперів і не повинен розглядатися як рекомендація подібного роду дій. Приведена інформація і думки складені на основі публічних джерел, які визнані надійними, проте за достовірність наданої інформації ТОВ "Кредит-Рейтинг" відповідальності не несе. Зважаючи на вищесказане, не слід покладатися виключно на зміст цього документу замість проведення незалежного аналізу. Компанія та її співробітники не несуть відповідальності за використання цієї інформації, за прямий або непрямий збиток, що настав внаслідок використання цієї інформації, а також за її достовірність.

Поширення, копіювання і зміна матеріалів Компанії не допускається без отримання попередньої письмової згоди Компанії. Додаткова інформація надається на підставі запиту.

© 2015 ООО «Кредит-Рейтинг». Всі права захищені.